

Antwerp Symphony Orchestra

Jaap van Zweden dirigeert Beethoven 9

Uitvoerenden

Jaap van Zweden	dirigent	Christina Landshamer	sopraan
Antwerp Symphony Orchestra		Catriona Morison	mezzosopraan
Vlaams Radio Koor		Maximilian Schmitt	tenor
Choeur de Chambre de Namur		Michael Nagy	bas

Programma

Ludwig van Beethoven (1770-1827)

Symfonie nr. 9 in d opus 125 (1822/1824)

Allegro ma non troppo, un poco maestoso

Molto vivace

Adagio molto e cantabile

Finale

Programmatoelichting

1824. Tien jaar had Wenen geen symfonisch nieuws van zijn Ludwig van Beethoven meer vernomen. In 1814 was naar het leek zijn laatsteling, de Achtste, in première gegaan. En nu... dan tóch een nieuwe symfonie. Wat zou de meester na die stilte te melden hebben?!

Veel. Beethovens Negende symfonie doet de *Vijfde* nog eens dunnetjes over. Een zoektocht, de weg van duister naar licht – zoals de *Vijfde* maar dan rauwer, realistischer (en, inherent daaraan, soms ook wat minder evenwichtig). Tastend in het duister, met open kwinten, begint het, het opstandig vervolg bindt dan de levensstrijd aan. Spookachtig en onrustig is het Scherzo. Het Adagio lijkt een hemels verschiets van geluk maar dan is daar ineens de finale die dat ruw verstoort: flarden, grijs én fel, van de voorgaande delen, verscheurd, chaos, disharmonie.

Beethoven probeert, verwerpt weer... Allengs vervagen de vragen en komen er antwoorden. We betreden vastere grond en worden voorbereid op een visioen, nee, op de werkelijkheid van een betere wereld waar 'alle mensen broeders zijn': na het commentaar van de baritonsolist 'O Freunde, nicht diese Töne' zingt het koor 'Freude, schöner Götterfunken.' Een tekst van Friedrich Schiller, diens Ode an die Freiheit, door Beethoven vanwege de censuur omgedoopt tot *Ode an die Freude*.

Gaandeweg het lange ontstaan van de *Negende* kwam Beethoven tot allerlei muzikale noviteiten. De symfonie werd voltooid in 1824, maar het eerste idee stamt al van 1792, waarmee hij de cyclus van negen symfonieën niet alleen besluit maar ook omsluit.

Geen van zijn symfonieën, zelfs niet de *Eroica* of de *Pastorale*, is zo revolutionair. De lengte alleen al is een experiment: nóg een flink stuk langer dan de *Eroica*, zo'n 70 minuten. Ongehoord de inleiding tot het eerste deel: een lange, zwevende dominant, niet de hoofdtoonsoort, die om verlossing smeekt.

Opmerkelijk de maatwisselingen (driekwarts en vierkwarts) binnen het scherzo. En het Adagio wijst een kleine eeuw vooruit want de Weens-weemoedige secundes van het tweede thema zijn net Mahler...

Vernieuwend is vooral de finale. Het is een symfonie binnen een symfonie, een compositie op zich. Een herformulering van al het voorgaande, plus veel nieuws dat het voorgaande verrijkt. Talloze muzikale vormen en stijlen, oude en nieuwe, gaan een verbond aan: recitatief, koraal, sonatevorm, dans, fuga, variatie. Haast middeleeuwse klanken ('Ihr, stürzt nieder, Millionen'), populaire exotica (Turkse mars), een vermoeden van laatromantiek (genoemde Mahler-momenten) – maar alles geschraagd door de wetten van het classicisme, hoewel die op springen staan. Echter, het meest verrassend is natuurlijk dat Beethoven de menselijke stem inzet, een koor en vier solisten, binnen een muziekvorm die tot dan puur instrumentaal was. Daarmee verhief hij de symfonie tot de meest veelomvattende muziekvorm op dat moment. (*Stephen Westra*)

Programmatoelichting

Het **Antwerp Symphony Orchestra** is het symfonisch orkest van Vlaanderen en België, met de Koningin Elizabethzaal in Antwerpen als thuisbasis. Het geniet een nauwe samenwerking met eredirigent Philippe Herreweghe en dirigent emeritus Jaap van Zweden. Sinds de oprichting in 1955 belichaamt het orkest de klank van mode-, haven- en diamantstad Antwerpen. Het gevarieerde programma strekt zich uit van de barokmuziek tot het hedendaagse repertoire, met bijzondere aandacht voor het Vlaams muzikaal erfgoed en het symfonische repertoire van de 19e en 20e eeuw. Het bekleedt een unieke positie in Vlaanderen met eigen concertseries in Concertgebouw Brugge, Muziekcentrum De Bijloke (Gent) en Bozar (Brussel.)

‘Stilte is de mooiste klank. Daarna komt de stem.’ Zo afficheert het **Vlaams Radiokoor** zich. Sinds 1937 is het een referentie voor vocale muziek in Vlaanderen en Europa. ‘De stem is de ultieme vertolker van onze emoties,’ en het Vlaams Radiokoor is een van haar grootste ambassadeurs. Sinds seizoen 19/20 heeft Bart Van Reyn de leiding over het Radiokoor als muziekdirecteur. De gedeelde passie voor barok en hedendaags repertoire, het geloof in de stem als ultieme vertolker van onze emoties en het streven om ons vocaal erfgoed toegankelijk te maken voor zangers en publiek zijn wat ensemble en dirigent verbindt.

Het **Choeur de Chambre de Namur** is een Belgisch koor gespecialiseerd in barokmuziek, gevestigd in Namen/Namur. Het werd opgericht in 1987 op initiatief van het Centre d’art vocal et de musique ancienne in Namen. Het koor specialiseert zich vooral in oude muziek, in het bijzonder componisten uit Wallonië (Lassus, Du Mont, Grétry, Gossec) en Brussel (J.-H. Fiocco). Naast optredens heeft het koor ook al een dertigtal albums uitgebracht, voornamelijk bij het label Ricercar. Hiervoor ontving het o.a. de Grand Prix de l’Académie Charles-Cros in 2003, de Prix Liliane-Bettencourt 2006 en het Octaaf 2007, categorie ‘klassieke muziek’.

Jaap van Zweden studeerde viool bij Davina van Wely. In 1977 won hij het Vioolconcours Oscar Back en twee jaar later werd hij concertmeester van het Concertgebouworkest – met 19 jaar de jongste uit de geschiedenis. In 1997 verruilde Jaap zijn strijkstok definitief voor de baton. Na zijn benoeming tot chef-dirigent van het Dallas Symphony Orchestra (2008-18) nam zijn carrière een internationale vlucht. Het Koninklijk Concertgebouworkest, de Berliner en Wiener Philharmoniker, de Hong Kong Philharmonic en de beste Amerikaanse orkesten uit New York, Dallas, Chicago, Los Angeles en Cleveland: heel de wereld maakte al kennis met het fenomeen Jaap van Zweden. De ultieme bekroning kwam er in 2016 met de bekendmaking dat hij de nieuwe chef-dirigent van de New York Philharmonic werd vanaf 2018-2019. Tussen 2008 en 2011 was hij chef van het Antwerp Symphony Orchestra en sinds seizoen 2022-2023 is hij als dirigent emeritus opnieuw verbonden aan Antwerp Symphony. Jaap van Zweden wordt vanaf september 2026 de nieuwe chef-dirigent van het Orchestre Philharmonique de Radio France.

Binnenkort in Muziekgebouw Eindhoven

Vr 16 mei 2025 **Nederlands Philharmonisch Orkest & Lorenzo Viotti**
Viotti's afscheidstournee

Ma 9 jun 2025 **Camerata Salzburg & Janine Jansen**
Janine schittert in Mendelssohn

Zo 26 apr 2026 **Antwerp Symphony Orchestra & Jaap van Zweden**
Wagners Die Walküre (akte 1)

Verkoop serie Internationale Toporkesten Matinee start zaterdag 12 april.

Zullen we Vrienden worden?

M-Friends draagt bij aan het voortbestaan van onze mooie concertzaal en ondersteunt de realisatie van bijzondere projecten. Voor een paar tientjes per jaar ben je al Vriend en natuurlijk krijg je daar ook iets voor terug! Scan de QR-code, lees meer over de voordelen en meld je aan.

